

Centre d'Estudis Demogràfics

**IMMIGRACIÓ, ESTRUCTURA DE LA LLAR I
DEMANDA D'HABITATGE A CATALUNYA**

Jordi BAYONA

329

*PAPERS
DE
DEMOGRAFIA*

2008

Centre d'Estudis Demogràfics

**IMMIGRACIÓ, ESTRUCTURA DE LA LLAR I
DEMANDA D'HABITATGE A CATALUNYA**

Jordi BAYONA

329

Ponència presentada a la *IX Setmana d'Estudis Urbans*,
"Habitatge i societat: noves demandes, nous instruments".

Lleida, 18 d'octubre de 2006.

L'article s'emmarca en el projecte *Análisis demográfico de las
necesidades de vivienda en España, 2005-2015* (SEJ2007-
60119/GEOG), dirigit pel Dr. Juan A. Módenes i finançat pel
Ministerio de Educación y Ciencia. Plan Nacional de Investigación
Científica, Desarrollo e Innovación Tecnológica.

Centre d'Estudis Demogràfics

2008

Resum.- *Immigració, estructura de la llar i demanda d'habitatge a Catalunya*

El creixement de la immigració internacional a Catalunya dels darrers anys ha comportat un impacte en múltiples fenòmens demogràfics i econòmics, entre els quals el que centra aquest article, com és la demanda d'habitatge. En aquest sentit, en aquest article s'analitzen les condicions residencials de la població estrangera a Catalunya, especialment en dos aspectes: les característiques del seu habitatge i les formes de convivència a la llar. Els resultats obtinguts, a partir del Cens de 2001, permeten realitzar hipòtesis sobre l'impacte en la demanda d'habitatge dels estrangers per l'any 2005.

Paraules clau.- Immigració internacional, població de nacionalitat estrangera, estructura de la llar, habitatge.

Resumen.- *Immigración, estructura del hogar y demanda de vivienda en Cataluña*

El crecimiento de la inmigración internacional en Cataluña en los últimos años ha tenido un impacto importante en múltiples aspectos de la dinámica demográfica y económica, entre los cuales el que centra este artículo, como es la demanda de vivienda. En este artículo se analizan las condiciones residenciales de la población de nacionalidad extranjera en Cataluña, especialmente en dos aspectos: las características de la vivienda donde residen, y las formas de convivencia en el hogar. Los resultados que se obtienen, a partir del análisis del Censo de 2001, permiten realizar hipótesis sobre el impacto en la demanda de vivienda de los extranjeros en el año 2005.

Palabras clave.- Inmigración internacional, población de nacionalidad extranjera, estructura del hogar, vivienda.

Abstract.- *Immigration, household structure and housing demand in Catalonia*

The increase in international immigration in Catalonia over recent years has had an important impact on various demographic and economic dynamics, of which this article focuses specifically on housing demand. In this study, we analyse the residential conditions of the population with foreign nationality in Catalonia, emphasizing two aspects: Housing characteristics and household living arrangements. Results, derived from the 2001 Census, allow the formulation of hypotheses on the impact on housing demand of foreigners in the year 2005.

Keywords.- International immigration, population of foreign nationality, household structure, housing.

Résumé.- *Immigration, structure du foyer et demande de logement en Catalogne*

La croissance de l'immigration internationale en Catalogne ces dernières années a eu un impact important sur de multiples aspects des dynamiques démographiques et économiques, entre autre, la demande de logement, thème sur lequel se centre cet article. S'analyse ici les conditions résidentielles de la population de nationalité étrangère en Catalogne, spécialement en ce qui concerne deux aspects: les caractéristiques du logement où ils résident, et les formes de vie dans le foyer. Les résultats qui s'obtiennent à partir de l'analyse du Censo de 2001, permettent de réaliser des hypothèses sur l'impact de la demande de logement de la population étrangère pour l'année 2005.

Mots clés.- Immigration internationale, population de nationalité étrangère, structure du foyer, logement.

ÍNDIX

1.- El creixement de la immigració estrangera a Catalunya	2
1.1.- Característiques de la població estrangera present	4
2.- La relació entre població de nacionalitat estrangera i habitatge	7
3.- Les característiques de l'habitatge entre la població estrangera censada a 2001	11
3.1.- La tinença de l'habitatge: el predomini del lloguer	12
3.2.- L'antiguitat de l'edifici	13
3.3.- La superfície de l'habitatge	13
3.4.- Una aproximació a la sobreocupació dels habitatges	14
3.5.- L'estat de l'edifici	15
4.- L'estructura de la llar amb població de nacionalitat estrangera	16
5.- Conclusions	21
Bibliografia	23

ÍNDIX DE FIGURES

1.- Evolució de la població de nacionalitat estrangera a Catalunya, 1991-2005	2
2.- Saldo migratori decennal estimat a Catalunya, 1901-2005	4
3.- Població de nacionalitat estrangera, segons sexe i agrupació de nacionalitats, Cens de 2001 i Padró Continu de 2006, Catalunya	5
4.- Estructura per sexe i edat de la població de nacionalitat estrangera i la població total, Catalunya, 2005	6
5.- Distribució espacial a nivell municipal de la població estrangera a Catalunya, a gener de 2005 (nombres absoluts i relatius)	7
6.- Estructura de les llars segons la presència d'estrangers. Catalunya, 2001	17
7.- Població a Catalunya segons la nacionalitat i la grandària de la llar, 2001	18
8.- Taxes de persones principals de la llar segons la nacionalitat. Catalunya, 2001	20
9.- Proporció de persones en llars formades a partir d'un nucli familiar (nuclears simples, complexes i múltiples) que no formen part del mateix, segons la nacionalitat i l'edat. Catalunya, 2001	21

ÍNDIX DE TAULES

1.- Característiques de l'habitatge on resideix població de nacionalitat estrangera a Catalunya, principals nacionalitats i agrupacions continentals, 2001	13
2.- Llars a Catalunya l'any 2001, en funció de la nacionalitat dels seus ocupants	17
3.- Distribució de la població de nacionalitat estrangera segons el sexe, nacionalitat i tipus de llar. Catalunya, 2001	19

IMMIGRACIÓ, ESTRUCTURA DE LA LLAR I DEMANDA D'HABITATGE A CATALUNYA¹

Jordi BAYONA
jbayona@ced.uab.es

La immigració internacional s'ha configurat, en els darrers anys del segle XX i inicis del XXI, com el principal factor explicatiu de la major part de canvis que poden haver experimentat els diversos fenòmens demogràfics a Catalunya, estiguem parlant del propi creixement de la població, de les variacions en el nombre de naixements o de l'evolució dels indicadors de fecunditat. De manera similar al que ha succeït en els fenòmens demogràfics, el pes dels residents estrangers explica part de la demanda d'habitatges dels darrers anys, alhora que explicarà part de la demanda futura.

En la relació entre immigració i habitatge s'obre un ampli ventall de camps d'estudi, plens d'interrogants. D'una banda, aquelles referides a l'impacte de la immigració en el mercat de l'habitatge, és a dir, ¿quin és el pes de la població estrangera en la demanda actual d'habitatges?, que s'expandeix a l'hora de conèixer la seva implantació territorial o les característiques d'aquest habitatge demandat. Al mateix temps, però, l'anàlisi de les característiques de l'habitatge on resideix la població estrangera es presenta com un dels millors indicadors per conèixer el procés d'inserció d'aquesta població, en relació als processos d'integració, és a dir, ¿quines són les condicions d'habitabilitat de la població de nacionalitat estrangera?, establint-se en marcadors de l'èxit de la seva inserció. En darrer lloc, la població immigrant, en la seva evolució, tant en el nombre com en les seves característiques, es constitueix com un dels elements de major pes en les previsions de demanda d'habitatge en un futur proper. En aquest text, es pretén repassar algunes

---

¹ L'article s'emmarca en el projecte *Análisis demográfico de las necesidades de vivienda en España, 2005-2015* (SEJ2007-60119/GEOG), dirigit pel Dr. Juan A. Módenes i finançat pel Ministerio de Educación y Ciencia. Plan Nacional de Investigación Científica, Desarrollo e Innovación Tecnológica.

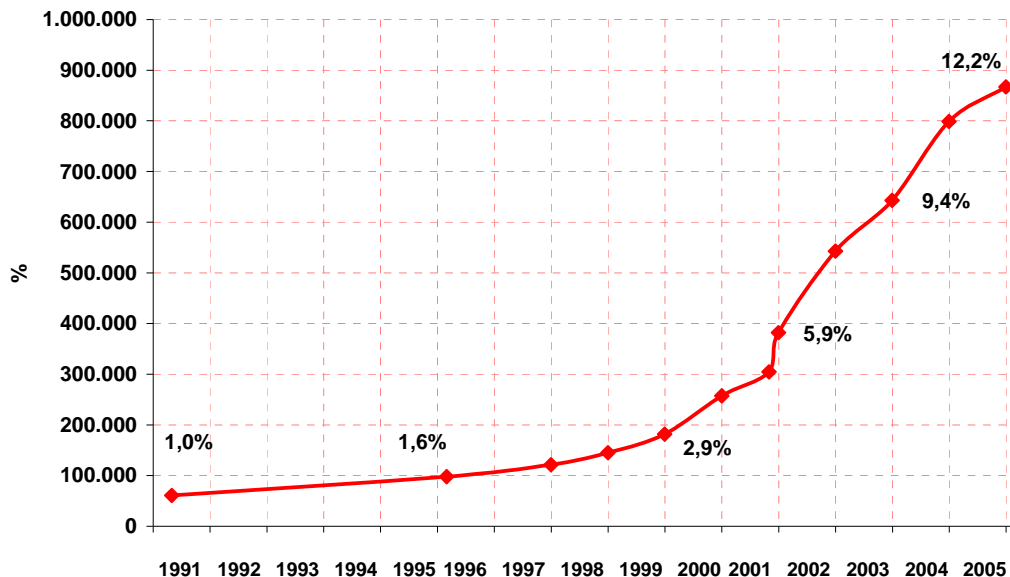
d'aquestes qüestions, partint de l'evolució i les característiques de la població estrangera present.

1.- El creixement de la immigració estrangera a Catalunya

En el darrer Padró continu de població, amb dades provisionals per l'1 de gener de 2006, Catalunya supera per primera vegada en un recompte estadístic el llindar dels set milions d'habitants, amb 7.083.618 persones empadronades. En aquesta xifra, la immigració internacional, en ascens des de finals de la dècada dels noranta, hi ha desenvolupat un paper decisiu, assolint a inicis de 2006 els 866.814 empadronats, que signifiquen el 12,2% de la població total (figura 1). A grans trets, i des de 1996, l'aportació de població estrangera explica un mínim del 77,4% del creixement de la població catalana en els darrers deu anys, que experimenta un guany net de 993.578 residents, 769.025 dels quals amb nacionalitat estrangera.

Figura 1.- Evolució de la població de nacionalitat estrangera a Catalunya, 1991-2005

Font.- Elaboració pròpia a partir de les dades de l'INE, Cens de Població de 1996, del Padró de Població de 1996, dels Padrons Continus a 1 de gener (2002-2006).

L'inici de l'actual fase de creixement immigratori s'ha de situar, com s'ha avançat, en els darrers anys de la dècada dels noranta. L'any 1991, el Cens de població tan sols recollia 60.659 residents estrangers a Catalunya, xifra que augmentava en un 50% cinc anys més tard, en el Padró de 1996, situant-se en 98.035 estrangers². És a partir d'aquesta data on s'incrementa el ritme de creixement, especialment entre els anys 2002 i 2003 quan s'incorporen al padró 160 mil nous residents, o entre 2004 i 2005 amb 156 mil noves incorporacions. En el darrer any, i fruit de l'aplicació de la correcció del padró provinent de la darrera reforma de la Llei d'Estrangeria (Pérez, 2004), segons la qual cada dos anys els estrangers no comunitaris sense permís de residència permanent al país han de renovar la seva inscripció al Padró, aquest increment s'ha situat en tan sols 68 mil residents. Al mateix temps, és d'esperar que en els propers dos anys el ritme de creixement sigui menor, ja que els resultats d'aquesta actualització s'aniran incorporant progressivament al Padró.

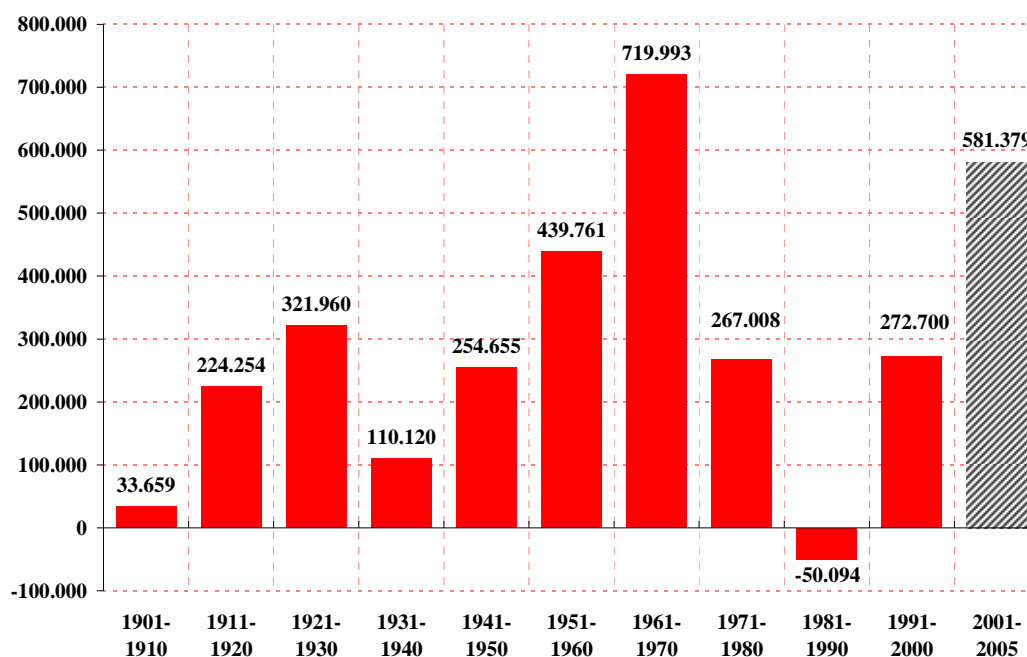
Aquest creixement migratori no és pas una novetat, sinó que s'ha constituït en una constant en el darrer segle a Catalunya (figura 2), on s'han de destacar els períodes 1911-30, amb la incorporació de més de mig milió de residents, i les dècades dels cinquanta i seixanta, on el saldo migratori aporta gairebé un milió dos-cents mil nous habitants.

La immigració internacional actual pot ser vista com a una internacionalització de moviments migratoris anteriors (Domingo, Bayona i López, 2004), situant-se dins d'un sistema demogràfic català singular, definit per Anna Cabré com a "sistema català de reproducció", on l'aportació migratòria en la reproducció de les generacions ha estat cabdal (Cabré, 1999). En el segle XX, la immigració s'ha constituït en una part integrant del sistema de reproducció social i demogràfica de Catalunya (Cabré, 1992).

---

² Les dades censals i padronals experimentaven un subregistre sistemàtic, si les comparem amb els permisos de residència. Per l'any 1996, a 31 de desembre consten 114.206 permisos concedits. A partir d'aquesta data, i amb la implantació del Padró Continu, les xifres oficials s'acostumen a situar sempre per sobre de la dels residents legals. Per exemple, el Padró d'1 de gener de 2003 recull 543.008 estrangers, per 328.461 permisos de residència en la mateixa data.

Figura 2.- Saldo migratori decennal estimat a Catalunya, 1901-2005

Font.- Elaboració pròpia a partir de les dades de l'Idescat, Censos i Padrons i Moviment Natural de la Població.

1.1.- Característiques de la població estrangera present

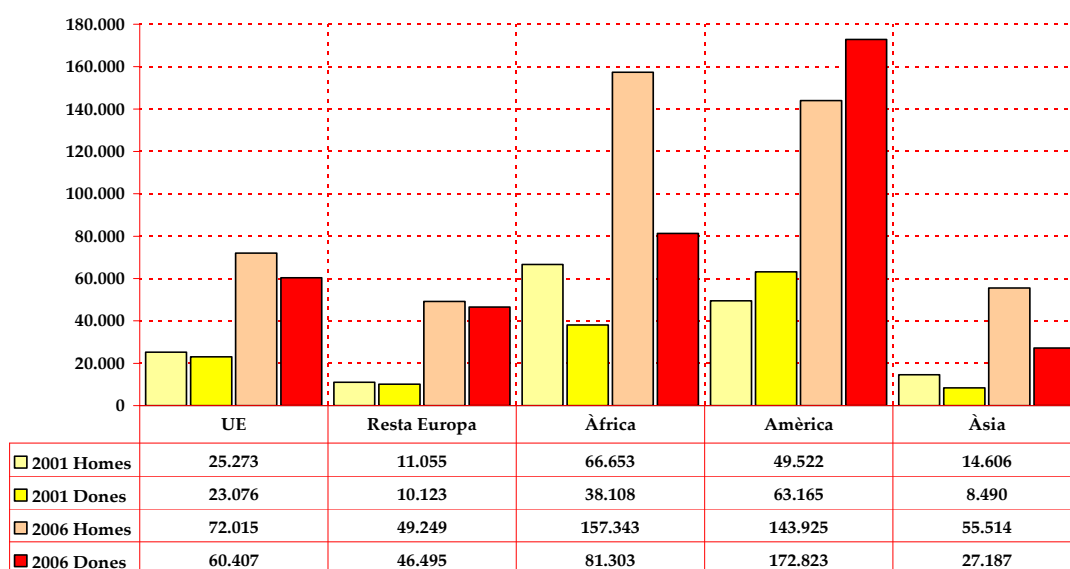
La població de nacionalitat estrangera que resideix a Catalunya es caracteritza per la seva heterogeneïtat. A gener de 2006, fins a 55 nacionalitats superen el miler de residents, vint-i-una de les quals amb més de deu mil persones vivint a Catalunya. Els marroquins segueixen essent la primera comunitat, amb 181.494 empadronats, per 81.925 equatorians i 49.247 romanesos, aquests darrers experimentant un fort creixement en els últims anys. El conjunt d'estrangers es troba masculinitzat (un 44,8% de dones), fet que es constata especialment en alguns col·lectius africans (Mali i Mauritània, on més del 90% dels presents són homes) i asiàtics (el 88% dels pakistanesos o el 80% dels indis), mentre que la feminització és la característica dominant de nacionalitats com Hondures, Rússia o la República Dominicana, amb valors compresos entre el 60 i 65% de dones. El predomini d'un o altre sexe es manifesta en funció de l'estratègia migratòria de cada nacionalitat i de les seves expectatives laborals.

Ja des del Cens de 2001 la població de nacionalitats americanes se situa al capdamunt de la distribució continental. Així, i per l'any 2006, el 36,5% dels estrangers presents són americans, per un 27,5% d'africans i un 26,3% d'europaus, per tan sols el 9,5% d'asiàtics

(figura 3). Les nombroses diferències per sexes en funció de la nacionalitat fa que entre els homes els africans siguin fins i tot el primer origen continental (el 32,9%), per davant d'americans i europeus (30,1% i 25,4%) i asiàtics (11,6%). Entre les dones, en canvi, les americanes arriben a representar el 44,5% de les estrangeres empadronades, seguides pel 27,5% d'europes i el 20,9% d'africanes, per tan sols el 7,0% d'asiàtiques.

Figura 3.- Població de nacionalitat estrangera, segons sexe i agrupació de nacionalitats, Cens de 2001 i Padró Continu de 2006, Catalunya

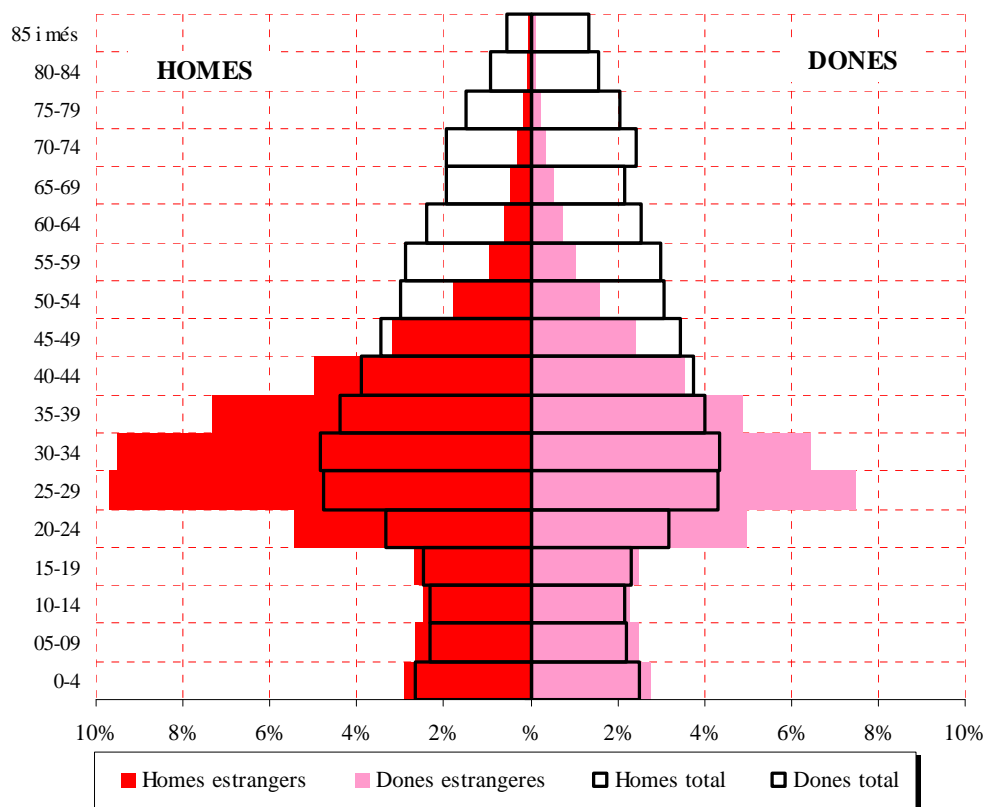

Font.- Elaboració pròpia a partir de les dades de l'INE, Cens de Població de 2001 i Padró Continu de Població a 1 de gener de 2006.

L'estructura per edats d'aquestes poblacions es troba disponible amb dades del Padró continu a 1 de gener de 2005, on es constata el notable rejuveniment de la població estrangera present, producte dels recents anys d'acceleració dels fluxos migratoris (figura 4). Amb una mitjana d'edat de 30,8 anys, se situen gairebé deu anys per sota dels 40,6 anys del conjunt de la població. Per nacionalitats, els 41,7 anys d'alemanys o belgues, i els 50,5 dels suïssos ens mostren unes estructures envellides, a l'extrem contrari, els 28,8 de romanesos, els 28,4 d'equatorians o els 25 dels gambians se situen entre els més joves. És una estructura on el pes del grup 0-14 anys és similar al del conjunt de la població, i on destaquen especialment aquelles edats capdavanteres en els processos migratoris, reflex de la recent arribada al país. Els grups d'edat 25-29 i 30-34 anys es troben sobrerrepresentats, en aquestes edats la població estrangera assoleix al voltant del 20% del total de població de

Catalunya (21,6% i 19,9% respectivament), tot i coincidir amb els dos grups d'edat ja de per si més nombrosos en l'estructura per edats catalana. Per sobre dels 55 anys, els percentatges se situen per sota del 4% de la població.

Figura 4.- Estructura per sexe i edat de la població de nacionalitat estrangera i la població total, Catalunya, 2005

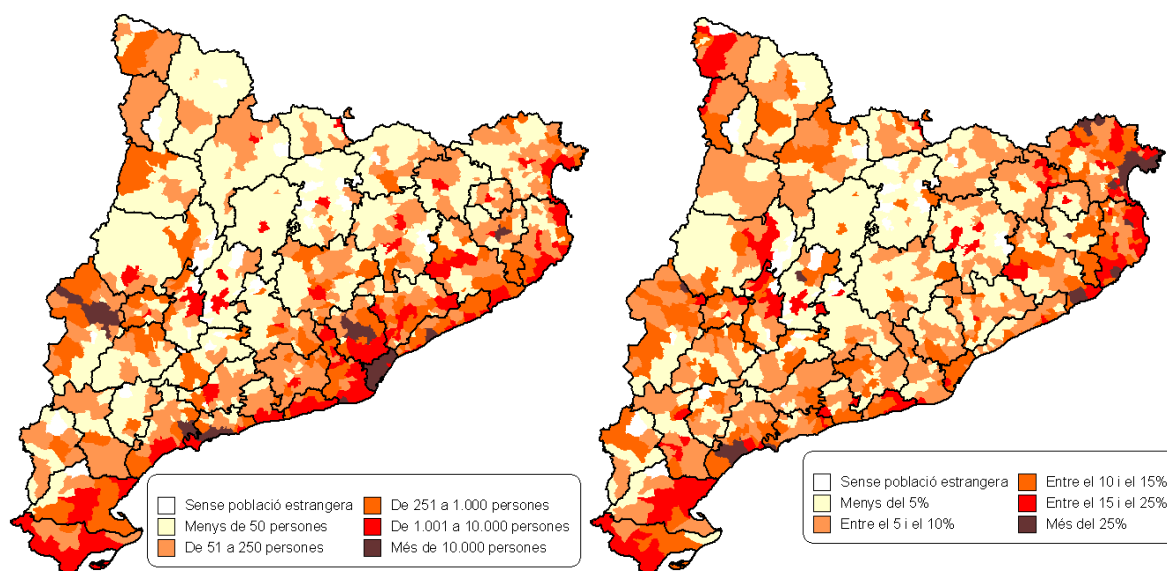

Font.- Elaboració pròpia a partir de les dades de l'INE, Padró Continu de Població a 1 de gener de 2005.

Pel que fa a la seva implantació territorial, podem afirmar que la població de nacionalitat estrangera mostra una àmplia distribució territorial en els municipis de Catalunya, únicament en el 3,3% d'aquests no hi resideix població estrangera (figura 5). En nombres absoluts, són les grans ciutats on trobem els principals enclavaments de residents estrangers, especialment en l'àrea metropolitana barcelonina: s'assoleixen els 219.941 estrangers a Barcelona (el 13,8% de la població i el 27,5% de la població estrangera), els 41.184 a l'Hospitalet (el 16,8%), 23.625 a Badalona (el 10,8%), 19.271 a Terrassa (el 9,9%), o els 16.769 a Santa Coloma de Gramenet (el 14,2%). Les resta de grans ciutats catalanes tenen però percentatges que s'apropen o superen el 10%, sigui el cas de Lleida (el 12,3%), Girona (el 13,2%) o Tarragona (el 9,8%), tot i que les majors proporcions es

troben en municipis més petits, usualment turístics i costaners, sigui el cas de Castelló d'Empúries (42,9%), Lloret (30,7%) o Salou (30,5%).

Figura 5.- Distribució espacial a nivell municipal de la població estrangera a Catalunya, a gener de 2005 (nombres absoluts i relatius)

Font.- Elaboració pròpia a partir de les dades de l'INE, Padró Continu de Població a 1 de gener de 2005.

2.- La relació entre població de nacionalitat estrangera i habitatge

Des de finals de la dècada dels seixanta i inicis de la dels setanta es comencen a publicar els primers estudis on es constata la mala situació habitacional de la població immigrada en el context europeu. Castles i Kosack (1973) apunten que entre els immigrants la concurrència de necessitats i problemàtiques pròpies amb la discriminació que sofreixen especialment en el mercat d'habitatge privat es configuren com les principals fonts que incideixen en les pitjors condicions d'habitabilitat. Recentment, en el context europeu, es torna a incidir en la pitjor posició dels immigrants en el mercat immobiliari (Engstrom, 1997 pel Regne Unit; Thave, 1999, per França; o Bolt i Van Kempen, 1997 i 2002, pels Països Baixos), amb una sèrie de característiques comunes pràcticament estructurals, com les que recull S. Thave (1999) en l'anàlisi de *l'Enquête du Logement* per França: la superfície dels habitatges és menor, la proporció de propietaris és més baixa, destaquen per una major presència en l'habitatge social i existeix una important sobreocupació del mateix. A aquests fets s'hi afegeix una menor satisfacció envers l'habitatge actual, i una

major mobilitat residencial, on l'accés a la propietat o a un habitatge amb major superfície seran els motius principals per canviar de residència. Aquesta situació afecta, també, de manera desigual als diversos grups immigrants, en funció tant del temps de permanència d'aquests al país d'arribada, com a la discriminació que certs grups d'immigrants pateixen en relació a d'altres (veure Harrisson i altres, 2005).

La posició de la població de nacionalitat estrangera en el mercat de l'habitatge s'acostuma a valorar a partir de tres grups de variables: 1) els recursos i el nivell d'ingressos disponibles; 2) les preferències de la unitat familiar; i 3) les oportunitats dins del mercat de l'habitatge.

En relació als recursos de la llar disponibles, es diferencia entre els pròpiament financers, com és el nivell d'ingressos i la seguretat en aquests, o altres actius disponibles. Així generalment s'assenyala una posició inicial de clar desavantatge, ja sigui per una pitjor situació en el mercat laboral ocupant les categories més baixes i mal remunerades, que generen menys ingressos, com per la major precarietat laboral com demostren les majors taxes de temporalitat i unes proporcions d'aturats més elevades, o per una major presència en el mercat laboral informal, sense parlar de les situacions d'irregularitat. Tot això suggereix un major grau de restriccions en l'accés a l'habitatge, en comparació a la resta de població. Els recursos disponibles, però, en altres ocasions també són entesos com a capacitats prèvies adquirides, en camps com l'educació, les habilitats personals, sigui el cas de la llengua, o el propi coneixement del funcionament del mercat d'habitatge, característiques en conjunt on la població immigrant manté menor capacitats que la resta de la població.

El segon gran grup esmentat fa referència a les preferències i decisions de la unitat familiar. Es considera que la població de nacionalitat estrangera té, per un cantó, diferents necessitats i preferències en l'habitatge, i de l'altre, que és un grup de població menys capaç d'assolir i fer realitat les seves preferències. D'una banda, s'assenyalen com a determinants les aspiracions en relació al propi habitatge. En estadis inicials d'incorporació alguns autors apunten la possibilitat de preferència per residir en àrees properes a altres compatriotes arribats anteriorment, passant les característiques de l'habitatge a un segon pla enfront de la localització, fet que es produeix de manera més evident en les grans ciutats. Al mateix temps, les xarxes migratòries actuen de manera evident en uns primers estadis d'incorporació. Aquest fet s'observarà amb unes estructures de la llar més complexes, que donaran lloc a una major grandària de la llar.

En el procés d'inserció de la població immigrada, i en referència a l'accés i condicions de l'habitatge, cal considerar l'estadi del procés migratori on es troba l'immigrant. En un primer moment d'arribada existeix una alta inestabilitat residencial, que es notará en les característiques de l'habitatge on resideix. A major assentament, per tant, major qualitat en l'habitatge. Per alguns autors, mentre l'immigrant consideri la possibilitat de retorn, es produeix una minimització dels costos destinats a l'habitatge, o la possible inversió en habitatge en els països d'origen i no en el de destinació. La visió del projecte migratori serà en aquest cas determinant per entendre el tipus d'habitatge de la població immigrada. Un tercer factor, des d'explicacions culturalistes, assenyalen que la referència al país d'origen pot reproduir uns menors estàndards d'habitabilitat en comparació a la resta de població (Robinson, 1981).

Finalment, com a tercer gran grup d'explicacions apareixen les oportunitats existents en el mercat de l'habitatge. És evident que la situació d'aquest marcarà les possibilitats de la població immigrada. Les preferències en la qualitat de l'habitatge i en les seves característiques es manifesten dins de les oportunitats que ofereix el mercat. Cal també, però, tenir en compte les restriccions del propi mercat de l'habitatge. La possibilitat de discriminació s'erigirà com a principal focus de les limitacions, fet que actuaria especialment en el mercat d'habitatge en lloguer, que és on els immigrants accedeixen majoritàriament en un primer moment d'arribada, i que no actuaria de la mateixa forma per a totes les nacionalitats. Aquest fet, pot portar a localitzar les nacionalitats més estigmatitzades a la part del parc d'habitatges en condicions més precàries, i trobar-se en la base de la segregació residencial en algunes grans ciutats. Els mecanismes emprats a l'hora d'aconseguir l'accés a l'habitatge són també un dels factors diferenciadors que s'atribueixen a la població de nacionalitat estrangera. S'indica un menor ús dels mecanismes formals en la cerca de l'habitatge, ja sigui pel desconeixement del mercat immobiliari degut a l'arribada recent al país, com per dificultats lingüístiques. En canvi, s'utilitza de forma més habitual el recurs de les connexions informals, de les xarxes de suport, fet que limita les possibilitats d'elecció, ja que aquestes en molts casos aporten informació de les àrees on la concentració d'estrangers és ja important. També, i des d'un punt de vista culturalista, s'apunta la inexistència de costum de destinar altes quantitats a l'habitatge en els seus països d'origen, que es pot reproduir en el de destí.

Recopilant, apareixen diversos elements explicatius que intervenen en la relació entre la població immigrant i l'accés a l'habitatge. D'una banda, l'estructura mateixa del parc

d'habitatges de les ciutats i el funcionament del mercat immobiliari. De l'altre, factors intrínsecs als propis immigrants, que varien des de la classe social, al nivell d'ingressos disponibles, als recursos i capacitats prèvies, a les seves preferències residencials, al moment en què es troben dins del cicle de vida, o a d'altres factors com la nacionalitat o la pertinença a un grup ètnic o minoritari. Un darrer factor, però considerat en forces casos com a fonamental, és la pròpia percepció del projecte migratori per part de l'immigrant. Així, un projecte curt i lligat a una estada temporal, portarà amb forces possibilitats associat una inserció més precària en el mercat de l'habitatge, essent aquest considerat com a problema amb menor importància. En canvi, un projecte migratori de llarga durada, que pot comportar una reagrupació familiar o bé la creació de noves famílies al lloc d'assentament, es pot transcriure en un comportament residencial força diferent. Des d'aquesta perspectiva, es pot considerar que el temps d'estada en el país pot aportar millores en el mercat de l'habitatge, entre les quals es pot contemplar l'accés a la propietat. Tot i així, s'ha apuntat darrerament com la relació entre ambdós fets pot esdevenir cada cop més dèbil, amb la problemàtica que comporta una perpetuació de l'immigrant en tipologies habitacionals degradades. La causa d'aquest fet recauria en la precarietat laboral en que es troben immersos en força ocasions els immigrants en l'actual sistema econòmic.

Un darrer camp d'investigació que ens relaciona l'habitatge i la població estrangera que hi resideix és la dedicada a la distribució de la població de nacionalitat estrangera en àrees urbanes, on l'habitatge i les seves característiques es configuren com un dels principals factors explicatius de possibles pautes de segregació residencial (veure Van Kempen i Özüekren, 1998). Abans de tot cal considerar la sobrerepresentació existent dels residents estrangers en les grans ciutats, on la competència per l'habitatge acostuma a ser major. L'habitatge s'ha considerat en els darrers anys com un dels elements centrals en l'estudi de la distribució espacial de la població de nacionalitat estrangera en contextos urbans. Si a nivells territorials superiors és la relació amb l'activitat econòmica, l'estructura espacial de l'economia, o la localització de les xarxes viàries, els factors més importants en la localització, en un entorn urbà serà fonamentalment l'accés a l'habitatge el qui actuarà com a filtre determinant d'aquesta distribució (Kesteloot, 1986; Domingo i Bayona, 2005). A remolc de la percepció usualment negativa de la concentració residencial (tot i que aquesta manté un paper important en l'adaptació primerenca en la societat d'acollida o en la creació de negocis propis), com assenyala Aramburu (2000), en molts casos les característiques de l'habitatge de la població immigrant passen a un segon pla en les polítiques públiques

enfront de la possible existència de processos de concentració residencial. En el cas de la ciutat de Barcelona, per exemple, no existeix una relació directa entre els diferents nivells de segregació residencial de les nacionalitats i les característiques de l'habitatge on resideix la població estrangera (Bayona, 2006). Com succeeix en d'altres grans ciutats de països del sud d'Europa, amb un fenomen immigratori internacional recent i accelerat, la distribució de la població estrangera en les grans ciutats es caracteritza a hores d'ara per baixos nivells de segregació residencial que es combinen, però, amb una alta precarietat en la situació i característiques de l'habitatge on es resideix.

3.- Les característiques de l'habitatge entre la població estrangera censada a 2001

El Cens de 2001 és el darrer recompte estadístic que ens informa de les característiques sociodemogràfiques de la població de nacionalitat estrangera, alhora que ens aporta informació sobre l'habitatge on resideix. La informació es troba disponible per els 304.604 residents estrangers que residien en habitatges principals (www.ine.es), i es presenta amb l'individu com a base de la informació, i no l'habitatge on resideix. Tanmateix, tot i no comptar per tant amb les característiques associades a l'habitatge, el fet d'utilitzar l'individu ens permet comparar entre nacionalitats, afegint-hi el seu perfil sociodemogràfic per sexe, edat o altres variables relacionades. El Cens és fins aquests moments l'únic instrument vàlid per conèixer la situació en l'habitatge de la població estrangera resident, ens remet, però, a una població de nacionalitat estrangera que suma poc més de tres-cents mil residents estrangers davant dels més de vuit-cents mil actuals.

La situació que ens descriu el Cens per la població de nacionalitat estrangera en relació a l'habitatge es resumeix en un habitatge caracteritzat per una major antiguitat i menor superfície en comparació als habitatges de la resta de la població, on l'accés a aquest es produeix majoritàriament en règim de lloguer, contrastant amb l'acaparador i creixent pes de la propietat entre la resta. És a més a més un habitatge amb una llar de majors dimensions, i caracteritzat per una sobreocupació que acapara un percentatge elevat de la població estrangera resident. Totes aquestes dades, tot i que són estructurals entre la població de nacionalitat estrangera en la major part de països europeus propers, ens tradueixen també la recent acceleració dels fluxos migratoris, que fa que les dades del Cens ens informin d'una població de nacionalitat estrangera que, en la seva gran majoria, havia arribat recentment a Catalunya l'any 2001, i per tant estiguem observant un primer moment

d'implantació, marcat en moltes ocasions per la transitorietat. Tot i això, l'heterogeneïtat de situacions que engloba l'agrupació de nacionalitats ens amaga una forta polarització. Els residents europeus comunitaris i d'altres països desenvolupats mostraran un habitatge amb millors estàndards que la resta de la població, al contrari, la precarietat dels darrers col·lectius arribats o dels més estigmatitzats serà evident. Aquest no només actua com a factor d'atracció i exclusió, a l'igual com succeeix en la resta de ciutadans, sinó que el propi ús de l'habitatge i la seva tinença no es pot entendre si no és a través de la pròpia lògica migratòria. A continuació es descriuran les principals característiques de l'habitatge on resideix població de nacionalitat estrangera a Catalunya, aportant dades per les agrupacions continentals i les principals nacionalitats.

3.1.- La tinença de l'habitatge: el predomini del lloguer

És en la tinença de l'habitatge on s'aprecien les diferències majors en comparació amb la resta de residents. Si entre el conjunt de la població l'habitatge en propietat (estigui o no totalment pagat) és majoritari, entre la població de nacionalitat estrangera és, en canvi, el lloguer el tipus de tinença predominant. L'any 2001 fins el 63,5% dels estrangers presents residien en aquest tipus de tinença, per un 33,1% en propietat i un 3,4% en altres formes de tinença, mentre que en el conjunt la propietat és el règim de tinença majoritari, assolint el 83,2% dels residents. De totes maneres, aquesta és una variable que depèn substancialment de l'any d'arribada a Catalunya. Així, la població estrangera que porta més de deu anys a Catalunya (arribada abans de 1990), té fins i tot una major representació en la propietat que no pas en el lloguer. El lloguer, per tant, és més important entre els grups arribats recentment, ja sigui entre els que tenen entre 25 i 29 anys (el 70%), els americans (el 71%), o entre els homes. En canvi, per sobre dels 55 anys d'edat la propietat supera el lloguer. El canvi en la tinença de l'habitatge cap a la propietat és per tant una variable creixent en el temps a mesura que augmenta l'assentament. Per nacionalitats, els suïssos, belgues i britànics mostren percentatges de població residint en propietat elevats (entre el 75 i el 60%), essent precisament els equatorians els que tenen el valor inferior, el 16%. Els marroquins, una de les nacionalitats que arribaren de manera més primerenca al país, es troben en un 30% en propietat. El parc d'habitatges en lloguer, a més a més, presenta característiques pròpies i diferenciades del de propietat, i es caracteritzarà per una major antiguitat mitjana de l'habitatge i pitjors estàndards d'habitabilitat, fins i tot amb una localització específica en les grans ciutats en els barris més antics i sovint degradats.

3.2.- L'antiguitat de l'edifici

L'habitatge on viuen estrangers és usualment més antic. Si la mitjana a Catalunya és que un resident viu en un habitatge de 37,9 anys de mitjana, els estrangers mostren un valor set anys superior, assolint els 45,1 anys. La dispersió segons el continent varia entre els 38,8 anys dels europeus, als 58,7 anys dels asiàtics, per valors entorn dels 45 anys entre americans i africans (taula 1). S'observa generalment una sobrerrepresentació en els edificis construïts abans de 1970, però especialment en aquells anteriors a 1920. Així, fins el 40% dels filipins i el 32% dels pakistanesos es trobaven en edificis anteriors a 1900, fet que en aquest cas ens tradueix la seva concentració a Ciutat Vella (en ambdós casos un 57% dels residents a Catalunya es localitzen en aquest districte barceloní). Aquestes dues nacionalitats mostrarien antiguitats mitjanes superiors a 75 anys, per 46 entre els marroquins, 47 pels equatorians, amb valors inferiors entre francesos (38) o suïssos (31).

Taula 1.- Característiques de l'habitatge on resideix població de nacionalitat estrangera a Catalunya, principals nacionalitats i agrupacions continentals, 2001

	Antiguitat mitjana (anys)	Tinença en lloguer (%)	Superfície mitjana (m ²)	m ² /persona (m ²)	Menys 10m ² /persona (%)	Menys 6m ² /persona (%)	Llars de 6 o més persones (%)	Mal estat edifici (%)
Àfrica	45,8	66,7	73,5	13,9	24,5	3,2	43,0	22,9
Marroc	46,4	64,5	75,3	13,6	25,6	3,4	44,7	23,6
Amèrica	45,6	70,7	76,0	15,4	22,2	3,6	34,8	17,8
Equador	47,5	78,3	74,3	11,5	40,0	8,3	56,2	20,5
Colòmbia	43,4	70,5	78,2	15,2	22,0	2,9	36,1	16,6
Àsia	58,7	63,4	74,9	14,5	25,6	4,8	38,3	28,8
Pakistan	75,7	67,6	67,8	11,2	42,4	11,4	51,2	44,1
Filipines	84,1	62,3	72,4	14,6	25,6	2,9	31,5	43,3
Xina	41,7	62,0	80,3	14,5	21,2	3,0	43,6	17,8
Europa	38,8	46,8	94,0	28,2	4,5	0,4	10,5	11,1
França	38,5	40,9	100,0	32,4	1,6	0,0	6,1	9,7
Regne Unit	39,1	32,2	102,5	34,3	1,7	0,0	5,3	10,4
Romania	41,8	77,1	79,6	16,7	16,5	2,3	28,4	13,5

Font.- Elaboració pròpia a partir de les dades de l'INE, Cens de Població de 2001.

3.3.- La superfície de l'habitatge

En la superfície de l'habitatge es repeteixen les diferències, en aquest cas un resident estranger viu, de mitjana, en un habitatge d'uns 79 metres quadrats, onze menys que els registrats entre la població amb nacionalitat espanyola (90,3 m²). Si es desagrega els

residents estrangers segons l'origen continental, els europeus viuen en habitatges fins i tot més grans que el conjunt, amb 94 m². Els africans, en canvi, són els que tenen superfícies menors, amb 73,5m², per 75 i 76 entre asiàtics i americans respectivament. També en aquest cas l'any d'arribada a Catalunya manté un paper prou important, els arribats abans de 1960 disposen de 90,7 m², per 75,5 m² entre els que arriben en els tres darrers anys, amb una correlació positiva entre superfície i antiguitat per totes les nacionalitats. La dispersió per nacionalitats torna a mostrar la diferència entre europeus comunitaris (o de països com Suïssa i Estats Units) i la resta de migrants. Britànics, suïssos, alemanys o belgues mantenen superfícies mitjanes per sobre dels cent metres quadrats, a l'extrem contrari pakistanesos (68m²), filipins (72m²), equatorians (74m²) o marroquins (75m²) mostren les superfícies inferiors. Creuant la superfície de l'habitatge amb la talla de la llar on es resideix, podem obtenir un indicador de metres quadrats per persona disponibles. Pel conjunt d'estrangers, un resident disposaria de 16,8 m² per càpita, si és de nacionalitat europea aquesta xifra s'eleva fins els 28,2 m², essent per els altres orígens continentals la xifra força inferior, de 15,4 entre americans, de 14,5 entre asiàtics i de 13,9 entre africans.

3.4.- Una aproximació a la sobreocupació dels habitatges

Una darrera característica de l'habitatge on viuen estrangers és la sobreocupació ("hacinamiento" en castellà, o "overcrowded housing" en anglès). La relació entre nombre d'habitants i metres quadrats disponibles, per sota de certs llindars, indica l'existència d'habitatge per sota dels estàndards considerats d'habitabilitat (Myers i Baer, 1996). El fet de no disposar de més de 10 m² per persona es considera com el llindar de sobreocupació, que per sota dels 6 m² es considerarà com a crític (veure també Colectivo Ioé, 2005). Amb dades del Cens de població de 2001, i creuant la talla de la llar amb la superfície de l'habitatge on resideix obtenim aquesta relació. Els resultats per la població de nacionalitat estrangera ens indiquen un alt grau de persistència d'aquesta situació. Considerant el llindar dels 10 metres quadrats per persona, l'any 2001 un de cada cinc estrangers presents a Catalunya es trobava en un habitatge sobreocupat. Els percentatges presentaven un ampli ventall, entre el mínim del 4,5% dels europeus fins al màxim del 25,6% dels asiàtics, per un 24,5% dels africans i un 22,2% dels americans. Si es considera el llindar dels 6 metres quadrats, les xifres són inferiors, trobant-hi el 2,8% del conjunt d'estrangers, amb valors que oscil·len entre el mínim dels europeus (0,4%), fins al màxim dels asiàtics (4,8%), per un 3,6% dels americans i un 3,2% dels africans. Entre les nacionalitats amb major nombre

de residents l'any 2001 a Catalunya, els equatorians i pakistanesos són els que es troben en pitjors condicions. Uns i altres amb prou feines disposen de més d'onze metres quadrats per persona de mitjana. Així, fins un 40% dels equatorians i un 42% dels pakistanesos disposen de menys de deu metres quadrats per càpita, percentatges del 8,3 i 11,9% respectivament si es consideren els 6 m². Ambdós casos es caracteritzen per ser les nacionalitats amb majors creixements d'efectius en els anys immediats al Cens, amb dades que traduirien aquest primer moment d'inserció. A l'extrem contrari, francesos o britànics disposen de més de 30 m² per persona, essent les situacions de sobreocupació irrellevants. Per sota dels 15 m² també trobem nacionalitats com els xinesos, filipins, gambians o marroquins, on aproximadament un de cada quatre residents d'aquests orígens es troba en situacions de sobreocupació.

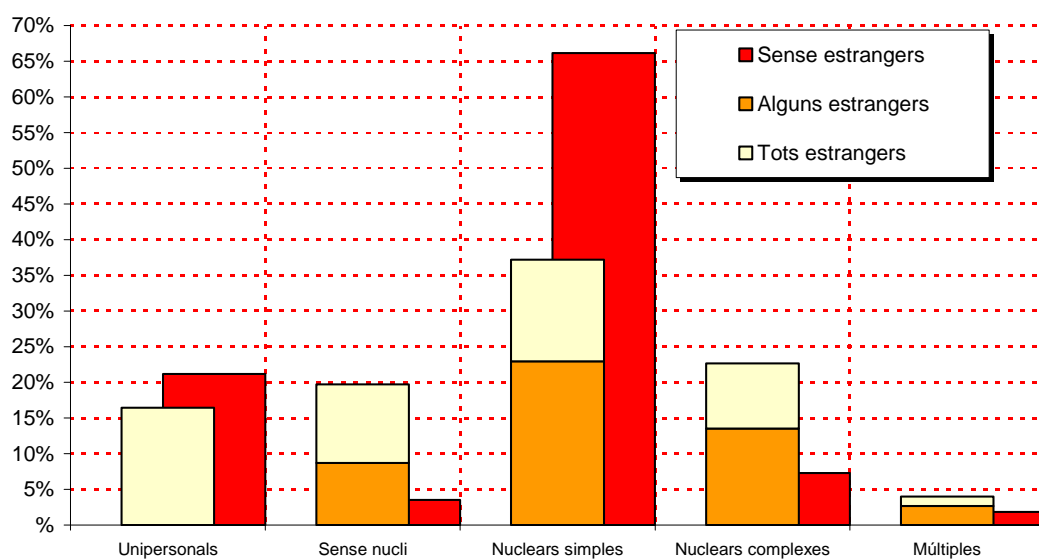
3.5.- L'estat de l'edifici

L'estat de l'edifici, informació recollida pels agents censals, i que per tant no recull la percepció dels individus, ens informa també de la major precarietat en l'habitatge de la població estrangera. Així, per la població amb nacionalitat espanyola, únicament el 9,3% de la població viu en un habitatge on el seu estat no és qualificat com a bo. Aquest percentatge es dobla entre la població estrangera, assolint el 18,8%, però entre els asiàtics ascendeix a un elevat 28,8%. També entre els africans el percentatge és superior, el 22,9%. Per nacionalitats, els pakistanesos i filipins són els que viuen en major proporció en habitatges en mal estat, fins a un 44% dels primers i un 43% dels segons, coincidint altra vegada amb l'alta concentració a Ciutat Vella. Nacionalitats que havien arribat recentment, sigui el cas de bolivians o equatorians, també presentaven alts percentatges (24,6% i 20,5%), però també marroquins, algerians i dominicans (al voltant del 23%). Al contrari, les nacionalitats europees comunitàries mostraven proporcions inferiors a les del total, demostrant altra vegada la polarització de situacions entre la població estrangera. L'arribada de migrants estrangers pot fer perdurar o fins i tot entrar en el mercat habitatges que d'altra manera no hi serien, per presentar condicions per sota de les demandades per la mitjana de la població no immigrada (veure Martínez Veiga, 1999). L'estat precari de l'habitatge pot trobar-se directament relacionat amb situacions d'irregularitat, tot i que desconecem quina és la cobertura d'aquesta població des del Cens.

4.- L'estructura de la llar amb població de nacionalitat estrangera

En els darrers cinc anys amb dades, entre l'Estadística de Població annexa al Padró de 1996 i el Cens de 2001, el nombre de llars a Catalunya ha experimentat un creixement de 217.901 unitats, passant de les 2.097.955 llars de 1996 a les 2.315.856 del darrer Cens. Un terç d'aquest augment s'ha correspost a l'increment observat de les llars amb població de nacionalitat estrangera, tot i que els residents estrangers es poden haver incorporat a altres llars ja existents amb anterioritat, possibilitat que ens és impossible de discriminar. Així, i després de triplicar-se el nombre d'estrangers, de les 55.636 llars amb presència d'estrangers de l'any 1996 s'assoleixen les 125.188 en el Cens de 2001. Entre una i altra data, amb un increment de 217.901 llars, les llars amb estrangers creixen en 69.552, per tant, en una de cada tres noves llars creades a Catalunya entre 1996 i 2001 hi trobem la presència de població estrangera. La correspondència entre llar i habitatge de les operacions censals ens fa afirmar que al voltant d'una tercera part de l'increment d'habitatges del període es pot haver originat en el creixement immigratori.

L'estructura de la llar de la població de nacionalitat estrangera ens informa, per sobre d'altres fenòmens, del moment o etapa en el projecte migratori on es troba el migrant (Domingo, Brancós i Bayona, 2002), sobretot coincidint amb un Cens on la major part de residents es troben en un primer instant d'incorporació. A Catalunya l'any 2001 es comptabilitzen 125.188 llars amb estrangers, un 5,4% de les llars existents a Catalunya. Entre aquestes, la majoria són composades únicament per residents estrangers (65.315), tot i que existeix un nombre força important de llars amb presència conjunta d'espanyols i estrangers (59.873, el 47,8% d'aquestes llars). Es tracta, en conjunt, de llars de major dimensió, si entre el total de llars la dimensió mitjana se situa en 2,72 persones per llar, quan en aquesta hi resideix un o més estrangers la dimensió s'incrementa fins les 3,40 persones per llar. Fins a 426.096 persones viuen en llars on hi ha estrangers, un 28,5% dels quals tenen nacionalitat espanyola (figura 6 i taula 2).

Figura 6.- Estructura de les llars segons la presència d'estrangers. Catalunya, 2001

Font.- Elaboració pròpia a partir de les dades de l'Idescat, Cens de Població de 2001.

Taula 2.- Llars a Catalunya l'any 2001, en funció de la nacionalitat dels seus ocupants

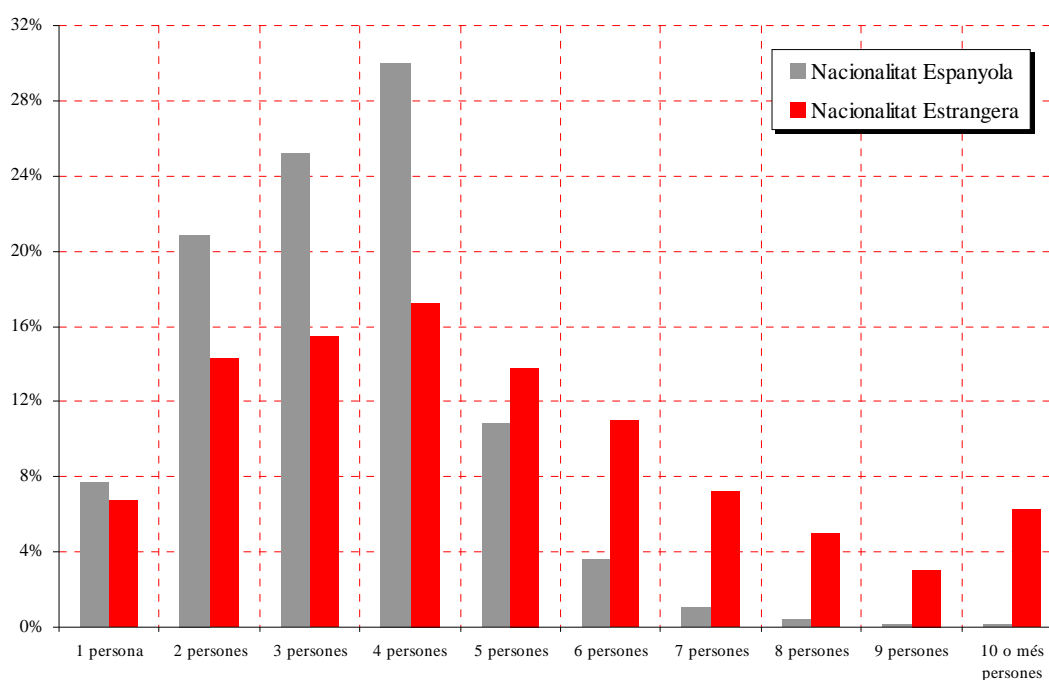
CATALUNYA	Tots estrangers	%	Algún estranger	%	Total estrangers	%	Sense estrangers	%	Total Catalunya	%
Llars unipersonals	20.592	31,5	0	0,0	20.592	16,4	464.032	21,2	484.624	20,9
Unipersonals	20.592	31,5	0	0,0	20.592	16,4	464.032	21,2	484.624	20,9
Llars sense nucli	13.791	21,1	10.877	18,2	24.668	19,7	77.593	3,5	102.261	4,4
Sense nucli	13.791	21,1	10.877	18,2	24.668	19,7	77.593	3,5	102.261	4,4
Llars nuclears simples	17.816	27,3	28.749	48,0	46.565	37,2	1.449.467	66,2	1.496.032	64,6
Parella sense fills	6.781	10,4	10.184	17,0	16.965	13,6	444.045	20,3	461.010	19,9
Parella amb fills	8.710	13,3	16.602	27,7	25.312	20,2	829.893	37,9	855.205	36,9
Pares amb fills	812	1,2	447	0,7	1.259	1,0	31.378	1,4	32.637	1,4
Mares amb fills	1.513	2,3	1.516	2,5	3.029	2,4	144.151	6,6	147.180	6,4
Llars nuclears complexes	11.436	17,5	16.926	28,3	28.362	22,7	159.708	7,3	188.070	8,1
Parella sense fills amb altres persones	3.867	5,9	4.849	8,1	8.716	7,0	48.401	2,2	57.117	2,5
Parella amb fills amb altres persones	5.109	7,8	8.465	14,1	13.574	10,8	78.633	3,6	92.207	4,0
Pares amb fills amb altres persones	1.231	1,9	1.133	1,9	2.364	1,9	6.938	0,3	9.302	0,4
Mares amb fills amb altres persones	1.229	1,9	2.479	4,1	3.708	3,0	25.736	1,2	29.444	1,3
Llars Múltiples	1.680	2,6	3.321	5,5	5.001	4,0	39.868	1,8	44.869	1,9
Múltiples	1.680	2,6	3.321	5,5	5.001	4,0	39.868	1,8	44.869	1,9
Total	65.315	100,0	59.873	100,0	125.188	100,0	2.190.668	100,0	2.315.856	100,0

Font.- Elaboració pròpia a partir de les dades de l'Idescat, Cens de Població de 2001.

Aquestes llars presenten una estructura caracteritzada per una major complexitat que el conjunt de llars, producte, principalment, d'estratègies migratòries de suport que donen lloc a llars de major dimensió (figura 7). Si entre el conjunt dues de cada tres llars es poden considerar dins de la categoria de Llars nuclears simples (és a dir, un nucli familiar amb o sense fills, i sense la presència d'altres persones), tan sols el 37% de les llars amb estrangers responen a aquesta mateixa tipologia. També entre el conjunt de llars es troben més representades les llars unipersonals, sobretot tenint en compte que aquestes es troben lligades a l'envelliment (gent gran, en la seva majoria dones, que resideix sola).

Figura 7.- Població a Catalunya segons la nacionalitat i la grandària de la llar, 2001

Font.- Elaboració pròpia a partir de les dades de l'Idescat, Cens de població de 2001.

Són, en canvi, les llars menys comunes entre el total les que mostren una major sobrerrepresentació entre la població de nacionalitat estrangera. Les llars nuclears complexes (aquelles on a més a més del nucli familiar hi trobem altres persones) arriben a representar el 22,7% de les llars, i les llars sense nucli el 19,7%, essent també força superior la proporció de llars múltiples (veure Laslett, 1972, o Idescat, 2000, per la tipologia).

Fent referència a la població segons el tipus de llar on resideix (taula 3), s'incrementen les disparitats en comparació al conjunt de residents degut a la diferent dimensió mitjana d'un o altre tipus de llar. El 76% d'homes o el 72% de dones amb nacionalitat espanyola en llars nuclears simples contrasta amb els percentatges al voltant del 20% i 30% entre les agrupacions continentals. La major representació en les llars nuclears complexes i les llars sense nucli familiar denoten una forta complexitat en la residència, que és major per africans i asiàtics entre els homes, que són els que protagonitzen en un primer moment el projecte migratori per aquestes nacionalitats. En canvi, els residents estrangers comunitaris mostren una major representació en les llars unipersonals que els residents amb nacionalitat espanyola, tot i que responen majoritàriament a un perfil per edats força més jove i sense diferències entre sexes, i també una major similitud en la distribució segons el tipus de llar amb el total.

Taula 3.- Distribució de la població de nacionalitat estrangera segons el sexe, nacionalitat i tipus de llar. Catalunya, 2001

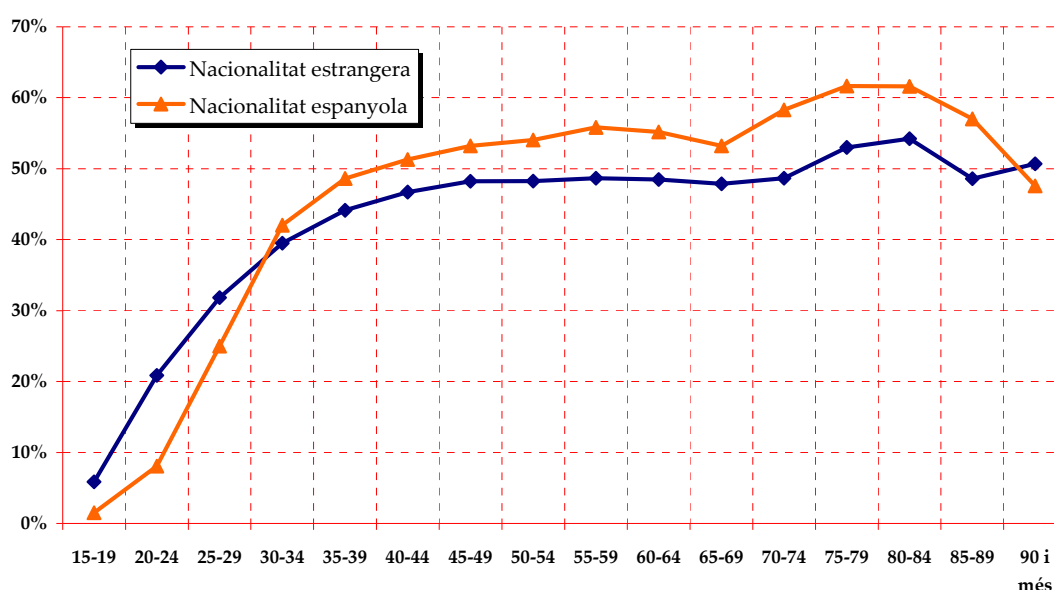
	Unió Europea (15)		Resta Europa		Àfrica		Amèrica		Àsia	
	Homes	Dones	Homes	Dones	Homes	Dones	Homes	Dones	Homes	Dones
Unipersonals	15,2	15,1	8,5	7,6	6,9	2,2	5,1	4,6	4,9	3,8
Sense Nucli	11,8	13,0	29,4	22,2	32,1	17,9	28,3	27,0	40,0	23,7
Parella amb fills	31,3	30,4	15,9	18,2	18,4	28,3	15,7	14,0	12,5	19,2
Parella sense fills	21,3	19,5	9,9	13,8	2,7	3,7	5,9	7,2	3,5	5,8
Pare amb fills	1,9	0,6	1,1	0,3	1,5	0,9	0,7	0,2	1,3	0,6
Mare amb fills	1,4	4,7	1,0	2,8	0,3	1,2	1,7	3,4	0,3	1,6
Nuclears simples	55,9	55,3	27,9	35,1	22,9	34,1	24,1	24,7	17,6	27,2
Parella amb fills més altres	6,5	6,4	12,7	13,6	19,9	25,5	16,7	16,3	15,1	20,2
Parella sense fills més altres	5,1	4,6	12,5	11,3	6,4	6,4	9,6	9,2	8,6	9,8
Pare amb fills més altres	1,6	1,4	2,6	1,9	5,2	4,3	1,7	1,1	4,9	3,4
Mare amb fills més altres	1,5	1,9	2,0	3,3	1,2	2,4	4,3	7,0	1,4	2,9
Nuclears complexes	14,6	14,3	29,9	30,1	32,6	38,6	32,4	33,7	30,0	36,4
Múltiples	2,5	2,2	4,2	5,0	5,6	7,2	10,2	10,0	7,4	9,0
TOTAL	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Font.- Elaboració pròpia a partir de les dades de l'Idescat, Cens de Població de 2001.

En relació a l'habitatge, ens interessa conèixer les taxes de persones principals, que en definitiva ens assenyala el nombre d'habitatges encapçalats per població de nacionalitat estrangera, i que ens permet estimar l'evolució del nombre de llars i habitatges. Entre la població de nacionalitat estrangera el nombre de persones principals és superior al conjunt de residents en les edats més joves, entre els 15 i 29 anys, per situar-se per sota en la resta

d'edats considerades (figura 8). Tanmateix, mentre uns, amb nacionalitat espanyola, segueixen residint a casa dels pares formant part del nucli familiar, els altres o bé es troben en llars sense nucli familiar o bé en llars familiars però sense formar part d'aquest, és a dir, com a altres persones a la llar (figura 9). Entre la població de nacionalitat estrangera, per tant, i producte de l'acceleració dels fluxos migratoris recents, la situació familiar es troba dominada per una alta transitorietat i complexitat, complexitat que alhora pot estar traduint estratègies d'accés a l'habitatge de la població de nacionalitat estrangera.

Figura 8.- Taxes de persones principals de la llar segons la nacionalitat. Catalunya, 2001

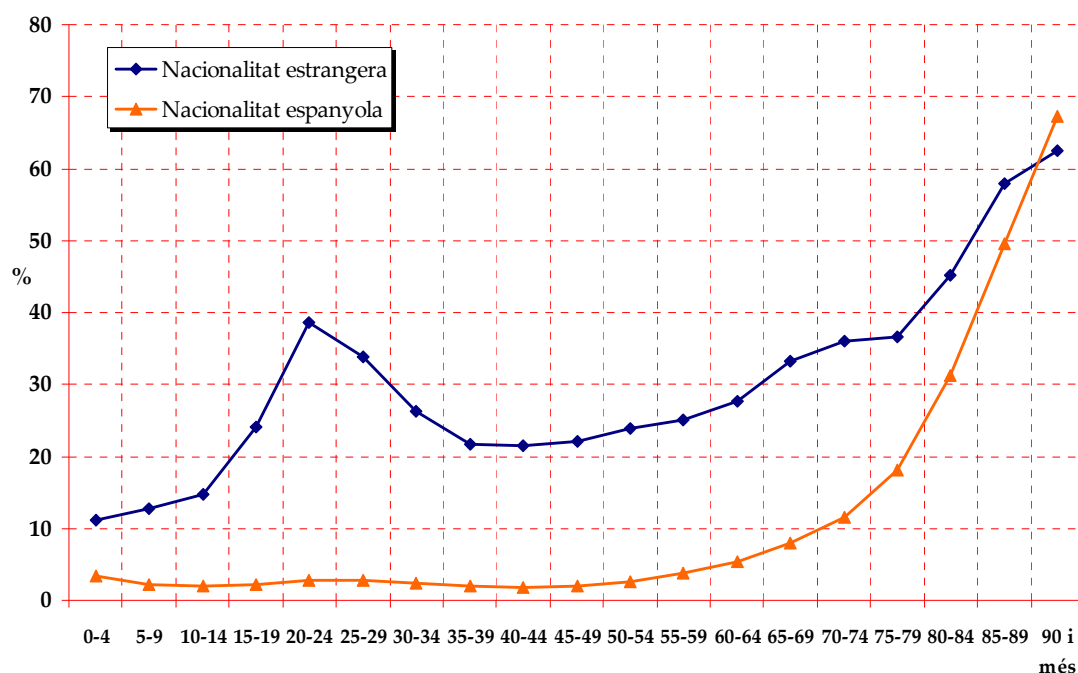

Font.- Elaboració pròpia a partir de les dades de l'INE, Cens de Població de 2001.

La informació sobre la persona principal de la llar ha estat usualment utilitzada per realitzar projeccions del nombre de llars, i per tant del nombre d'habitatges principals. Partint dels resultats de l'any 2001, on en 92.656 llars constava un estranger com a persona principal de la llar (el 74% de les llars amb estrangers), i aplicant-los a l'estructura per sexe i edat que ens proporciona el Padró de població a 1 de gener de 2005, podem calcular aproximadament l'existència de 255 mil llars encapçalades per població de nacionalitat estrangera, que es reduirien a 246 mil realitzant la mateixa operació distingint les persones principals de la llar entre sexes i agrupacions continentals. En aquest càlcul es mantenen les taxes de persones principals per edats, entenent que tant l'any 2001 com 2005 es corresponen amb anys caracteritzats per una arribada recent al país. Per tant, entre el Cens i

el Padró continu de gener de 2005, es poden haver creat 154 mil noves llars amb població estrangera. Reproduint el mateix càlcul per la població amb nacionalitat espanyola, i considerant de la mateixa manera el manteniment de les taxes de persones principals, s'originaria una nova demanda de 139 mil llars. Sumades unes i altres, entre novembre de 2001 i gener de 2005 es podrien haver creat a Catalunya 293 mil noves llars, un 53% de les quals originades directament en el creixement immigratori. A més, si es considera que les llars encapçalades per estrangers representen tres de cada quatre llars amb estrangers, el nombre de llars total amb presència de població de nacionalitat estrangera s'aproximaria a les tres-centes trenta mil llars, amb un increment des de 2001 de gairebé dues-centes mil noves llars en un interval de poc més de tres anys.

Figura 9.- Proporció de persones en llars formades a partir d'un nucli familiar (nuclears simples, complexes i múltiples) que no formen part del mateix, segons la nacionalitat i l'edat. Catalunya, 2001

Font.- Elaboració pròpia a partir de les dades de l'INE, Cens de Població de 2001.

5.- Conclusions

És evident que l'impacte de la immigració internacional en el mercat de l'habitatge ha suposat un fort increment de la seva demanda, derivat de la recent arribada de gairebé vuit-cents mil nous residents a Catalunya en un curt període temporal. En els darrers deu anys,

el nombre de llars noves derivades de l'arribada de població estrangera se situaria en un llindar entorn de les dues-centes vuitanta mil, increment concentrat especialment a partir de l'any 2001. Aquest increment, d'una banda, comporta el creixement de la competència en l'accés a l'habitatge en uns instants d'acceleració dels preus immobiliaris, on una pitjor posició en el mercat laboral de la població estrangera es compensa amb estratègies familiars i no familiars d'accés a l'habitatge, com es comprova en la complexitat de l'estructura de la llar, i amb uns estàndards en quant a les característiques finals de l'habitatge assolit situats per sota de la mitjana de la resta de residents.

S'ha de considerar, però, que la situació que ens descriu el Cens de 2001 es correspon a un primer moment del projecte migratori de bona part dels immigrants, que en bona mesura se segueix repetint com a resultat del creixement dels fluxos en el primer quinquenni del segle XXI. La continuació d'aquesta dinàmica de creixement en els darrers anys ens ha de fer pensar en el manteniment de condicions similars per bona part dels estrangers actualment presents, però que pot evolucionar amb gran velocitat en els propers anys. Les dades que ens proporcionen recentment les Estadístiques de Variacions Residencials (EVR), que recullen els canvis de domicilis entre municipis, apunten en aquesta direcció, amb una alta mobilitat, per exemple, de sortida del municipi barceloní cap als municipis de l'entorn més immediat, essent l'accés a l'habitatge el motiu interpretatiu principal. La pressió de la immigració també actua revaloritzant habitatges de certs barris, facilitant la mobilitat dels antics residents, creixent així la velocitat del canvi en la composició per nacionalitats dels barris considerats.

La situació en relació a l'habitatge l'any 2001 es troba caracteritzada per una alta proporció del règim de lloguer, un habitatge més petit, més antic, i en pitjors condicions d'habitabilitat. A més, i coincidint amb una dimensió de la llar més gran que el conjunt de residents, es constaten reiterades situacions de sobreocupació de l'habitatge. És una situació on no s'hi troba tota la població de nacionalitat estrangera. Els residents europeus comunitaris i d'altres països com els Estats Units, Suïssa o el Japó, mostren unes característiques de l'habitatge per sobre de la del conjunt de Catalunya, assimilant-se a les classes amb majors possibilitats econòmiques. Entre la resta de residents estrangers, existeixen diferències remarcables segons la nacionalitat.

Tres situacions diverses es troben associades amb pitjors condicions d'habitabilitat. D'una banda, la recent arribada al país, que ens tradueix una població que majoritàriament es troba en un primer estadi del seu procés migratori, caracteritzat per la transitorietat i

condicions precàries d'habitabilitat. És el cas, per exemple, dels equatorians i bolivians, i que contrasten amb una millor situació de l'habitatge entre peruans o colombians, amb un historial migratori amb major anys d'estada al país. En segon lloc, col·lectius amb altes proporcions de concentració en el territori (filipins o pakistanesos), en concret al districte barceloní de Ciutat Vella, on les condicions de l'habitatge poden haver passat a un segon pla davant de les preferències en la localització espacial. Finalment, nacionalitats amb un cert grau d'estigmatització, sigui el cas dels marroquins, que els porta a localitzar-se en les parts més precàries del parc d'habitatges, i a superar amb majors dificultats aquesta situació.

Pel que fa a les expectatives de futur, d'una banda cal apuntar la incertesa sobre l'evolució futura dels fluxos migratoris. No podem saber quants arribaran, en tot cas, es previsible que en els propers dos anys el nombre de residents estrangers no experimenti un ascens considerable, fruit dels canvis legislatius amb la seva plasmació en el padró continu, i adreçats a combatre el possible sobreenregistrament que aquest pateix. Tanmateix, cal considerar una elevada demanda d'habitatge independentment de la possible evolució de la població estrangera, demanda associada tant a la descomposició de llars associades a una primera etapa migratòria, amb possibles reagrupaments familiars, com per un desig d'una millora en l'habitatge actual. En aquest sentit, cal preveure un progressiu increment de la propietat, reproduint el que succeeix entre el conjunt de catalans. De la mateixa manera cal considerar l'alt potencial de creació de noves llars provinents de l'alta proporció de residents en llars sense nucli o en llars nuclears complexes. Així, independentment de l'evolució dels fluxos migratoris, la població de nacionalitat estrangera experimentarà cada cop més un creixement endogen, originat tant en la creació de noves llars a partir de les actualment existents com en la reagrupació familiar.

Bibliografia

- ARAMBURU, Mikel (2000). *Bajo el signo del gueto, Imágenes del "inmigrante" en Ciutat Vella*. Tesis Doctoral. Departament d'Antropologia Social, Universitat de Barcelona.
- BAYONA, Jordi (2006). *Factores sociodemográficos de la distribución espacial de la población de nacionalidad extranjera a Barcelona*, Tesis Doctoral. Departament de Geografia de la UAB i Centre d'Estudis Demogràfics.
- BOLT, Gideon; Van KEMPEM, Ronald (1997). "Segregation and Turk's housing conditions in middle-sized Dutch cities". *New Community*, 23 (3), pp. 363-384.

- BOLT, Gideon; Van KEMPEM, Ronald (2002). "Moving Up or Moving Down? Housing Careers of Turks and Moroccans in Utrecht, the Netherlands". *Housing Studies*, 17 (3), pp. 401-422.
- CABRÉ, Anna (1992). "El futur de les migracions estrangeres a Catalunya. Apunts per a una perspectiva escolar". *Papers de Demografia*, 63.
- CABRÉ, Anna (1999). *El sistema català de reproducció*. Barcelona: Proa.
- CASTLES, Stephen; KOSACK, Godula (1973). *Immigrant workers and class structure in Western Europe*. London: Oxford University Press.
- COLECTIVO IOÉ (2005). *Immigración y vivienda en España*. Ministerio de Asuntos Sociales. Documentos del Observatorio Permanente de la Inmigración.
- DOMINGO, Andreu; BAYONA, Jordi (2005). "Immigració i Territori: Concentració i segregació al municipi de Barcelona, 1991-2002". *Barcelona-Societat*, 13, pp. 114-128.
- DOMINGO, Andreu; BAYONA, Jordi; LÓPEZ, Antonio (2004). "Impacto demoespacial de la internacionalización de los flujos migratorios en la ciudad de Barcelona". *Migraciones*, 16, pp. 157-198.
- DOMINGO, Andreu; BRANCÓS, Inés; BAYONA, Jordi (2002). "Estrategias migratorias y estructuras del hogar en Cataluña, 1996". *Papers de Demografia*, 202.
- ENGSTROM, David M. (1997). "The economic determinants of Ethnic Segregation in post-war Britain". *Discussion Papers*, Oxford University, Economic and social History.
- HARRISSON, Malcom; LAW, Ian; PHILLIPS, Deborah (2005). *Migrants, Minorities and Housing: Exclusion, Discrimination and Anti-discrimination in 15 Member States of the European Union*. European Monitoring Centre on Racism and Xenophobia.
- INSTITUT D'ESTADÍSTICA DE CATALUNYA (2000). *Llars i famílies a Catalunya, 1996*. Barcelona: Institut d'Estadística de Catalunya, Generalitat de Catalunya.
- KEMPEN, Van Ronald; ÖZÜEKREN, Sule (1998). "Ethnic Segregation in Cities: New Forms and Explanations in a Dynamic World". *Urban Studies*, 35 (10), pp. 1.631-1.656.
- KESTELOOT, Christian (1986). "Concentration d'étrangers et politique urbaine à Bruxelles". *Revue Européenne des Migrations Internationales*, 2 (3), pp. 151-167.
- LASLETT, Peter (1972). "Introduction: The History of the family". LASLETT, P. (Ed.) *Household and Family in Past Time*. Cambridge: Cambridge University Press, pp. 1-86.
- MARTINEZ VEIGA, Ubaldo (1999). *Pobreza, segregación y exclusión espacial. La vivienda de los inmigrantes extranjeros en España*. Barcelona: Icària, Institut Català d'Antropologia.
- MYERS, Dowell; BAER, William (1996). "The changing problem of overcrowded housing". *Journal of the American Planning Association*, 62 (1), pp. 66-85.
- PÉREZ, Maria del Mar (2004). "La Llei d'Estrangeria i l'accés a les dades del Padró". AJA, Eliseo; NADAL, Mònica (Dir.) *La immigració a Catalunya avui. Anuari 2003*. Barcelona: Fundació Jaume Bofill, pp. 71-82.
- ROBINSON, Vaughan (1981). "The development of South Asian settlement in Britain and the of return". PEACH, Ceri, ROBINSON, Vaughan; SMITH, Susan (Eds.) *Ethnic Segregation in Cities*. Londres: Croom Helm, pp. 149-169.
- THAVE, Suzanne (1999). "Les étrangers et leurs logements". *INSEE Première*, 689.